

יוני 2012 – ח'רדאד 1391 שבוע שבין 30/5/11 – 6/6/12 עורך: ד"ר רז צימט

במוקד אירועי השבוע

- ✓ ערב שיחות הגרעין במוסקבה: איראן כבר מטילה על המערב אחריות לכישלון האפשרי
- ✓ איראן לנוכח ההתפתחויות האזוריות והעולמיות: מבט שונה מטהראן
- ✓ בפעם השלישית מאז הרפורמה במדיניות הסובסידיות: עליה חדה במחירי הלחם
- ✓ עוצמתה של שמועה: מאות אלפי איראנים צפו בירח בציפייה לפרסומת חברת פפסי קולה
- ✓ תמונות השבוע: בית קפה ראשון לנשים בטהראן

ערב שיחות הגרעין במוסקבה: איראן כבר מטילה על המערב אחריות לכישלון האפשרי

לקראת חידוש שיחות הגרעין בין איראן למערב בשבוע הבא במוסקבה מטילה איראן על המערב את האחריות לכישלון האפשרי. בכירים ואמצעי תקשורת איראנים טענו בימים האחרונים, כי התמקדות מדינות המערב בדרישה להשעיית העשרת האורניום לרמה של 20% תוביל לכישלון. כמו כן מציגה איראן את התנגדות האיחוד האירופי לנהל שיחות בדרג מומחים טרם השיחות במוסקבה כעדות לכך, שהמערב מעוניין להכשילן.

סגן יו"ר ועדת המג'לס לביטחון לאומי ולמדיניות חוץ, אסמאעיל כות'רי (Esmail Kowsari), טען בסוף השבוע, כי שיחות מוסקבה נידונו מראש לכישלון. הוא ציין, כי לנוכח האימים וההצהרות של מדינות המערב נגד איראן, אין ספק שהשיחות לא יובילו לתוצאות כלשהן, כיוון שהמערב מעוניין לדבר עם איראן בשפת הכוח והלחצים ואיראן מצידה לא תיכנע ללחצים (אפתאב, 9 יוני 2012).

בפגישה עם ראש ממשלת סין במהלך ביקור בבייג'ינג לצורך השתתפות בוועידת ארגון שנגחאי לשיתוף פעולה אמר הנשיא אחמדינז'אד בשבוע שעבר, כי איראן מוכנה להמשיך במשא ומתן הגרעיני על אף חוסר נכונותן של מדינות המערב להגיע להסכם בסוגיית הגרעין, אך התנהלות מדינות המערב לאחר שיחות בגדאד מעידה על כך, שהן רק מחפשות תירוצים לבזבז זמן. התנגדות המערב לפיתוח

טכנולוגיה גרעינית לצרכי שלום על-ידי איראן נועדה, לדבריו, למנוע את התקדמותה הטכנולוגית ולהותירה מפגרת מאחור על מנת להבטיח את האינטרסים של המערב (פארס, 6 יוני 2012).

בפגישה, שקיים בבייג'ינג עם נשיא אפגניסטאן, חמיד כרזאי, אמר אחמדינז'אד, כי מדינות המערב אינן מפגינות כל רצון לפתור את סוגיית הגרעין וכי סוגיה זו רק משמשת עבורן תירוץ להפעלת לחץ על איראן. הוא העריך, כי מדינות המערב לא יאפשרו לפתור את סוגיית הגרעין במהלך השיחות הקרובות אותן מארחת ממשלת רוסיה. הוא ציין, כי אם איראן תחליט לבנות פצצה גרעינית, היא תודיע על כך בגלוי ואף אחד לא יוכל לעצור אותה, אך מדיניותה אינה מאפשרת לה להתקדם בכיוון של פצצה גרעינית (אירנ"א, 7 יוני 2012).

יו"ר "המועצה לקביעת האינטרס של המשטר, עלי-אכבר האשמי רפסנג'אני, הביע, אף הוא, ספק בנוגע לסיכויי הצלחתן של שיחות הגרעין הקרובות. בפגישה עם סטודנטים ומרצים מאוניברסיטת אזאד בטהראן אמר רפסנג'אני, כי למרות עמידתה האיתנה של הרפובליקה האסלאמית בהגנה על זכויותיה, הרי שאין סיכוי לנהל משא ומתן בין איראן למערב על בסיס "משחק שבו שני הצדדים מרוויחים" בשל הלחץ הכולל מצד "חזית ההתנשאות" [המערב] נגד איראן. הוא ציין, כי מדינות המערב צריכות לדעת, שהצלחת השיחות תלויה בנכונותן להכיר בזכויותיו הלגיטימיות של העם האיראני ובהימנעות משימוש באיומים, בסנקציות ובלחצים (אילנ"א, 6 יוני 2012).

מזכיר המועצה העליונה לביטחון לאומי וראש צוות המשא ומתן הגרעיני של איראן, סעיד ג'לילי (Sa'id Jalili), הזהיר, אף הוא, מפני כישלון השיחות. במכתב, ששלח לקתרין אשטון, הנציגה העליונה למדיניות חוץ של האיחוד האירופי, טען ג'לילי, כי כישלון האיחוד האירופי לקיים פגישות מומחים בדרג סגנים בין סגנו, עלי באקרי (Ali Baqeri), להלגה שמיד, סגניתה של אשטון, מטיל ספק בנוגע למחויבות לקיים שיחות מוצלחות במוסקבה.

פרשנים איראנים, שהתראינו בימים האחרונים בכלי התקשורת, ביטאו, אף הם, פסימיות לקראת השיחות. ד"ר עלי ביגדלי (Ali Bigdeli), מומחה לעניינים בינלאומיים, הביע בראיון לאתר "דיפלומטיה איראנית", ספק בנוגע להצלחת השיחות. הצהרות בכירים איראנים ומערביים בימים האחרונים מעידות, לדבריו, על כך, ששני הצדדים אינם מוכנים לסגת מעמדותיהם. ביגדלי ציין, כי השיחות הקרובות במוסקבה הן בעלות חשיבות רבה הן עבור איראן והן עבור המערב והזהיר מפני השלכותיו של אמברגו הנפט, שאמור להיכנס לתוקף בראשית יולי, על כלכלת איראן במקרה של כישלון השיחות (דיפלומטיה איראנית, 7 יוני 2012).

עורך היומון כיהאן, חסין שריעתמדרי (Hossein Shariatmadari), שקרא לאחרונה לשלטונות איראן, שלא להשתתף בסבב השיחות הקרוב במוסקבה, שב ותקף בחריפות את קבוצת המדינות 5+1 ואת סבא"א. במאמר מערכת, שפרסם שריעתמדרי בסוף השבוע שעבר תחת הכותרת: "החור של וינה והבור של מוסקבה", נכתב, כי אויבי איראן קדחו "חור עמוק" בווינה על מנת שיוכלו להכין "בור" במוסקבה. שריעתמדרי טען, כי הצהרותיו של מזכ"ל סבא"א, יוקיה אמאנו, המבטאות דרישה להשעיית

העשרת האורניום מעידות על כך, ששיחות מוסקבה נועדו לשמש אמצעי למימוש סחטנותן של ארצות-הברית ובעלות בריתה. דרישות סבא"א נועדו, לטענת עורך כיהאן, לאפשר לפקחים גישה בלתי מוגבלת למתקני הגרעין של איראן ולבסיסיה הצבאיים. הוא השווה את דרישות סבא"א לחוזה תורכמנצ'אי (1828), שבו ויתרה איראן לרוסיה על שטחים נרחבים שהיו בשליטתה. דרישות אלה מחזקות את הערכת המנהיג העליון, עלי ח'אמנהאי, שהצהיר, כי המערב אינו חושש מפני איראן גרעינית כי אם מפני איראן אסלאמית, וכי הגרעין משמש רק תירוץ עבור מדינות המערב לפעול נגדה.

גם אם איראן תסכים לדרישות החדשות של סבא"א, לא ייסגר תיק הגרעין, כתב שריעתמדרי. אמאנו כבר הבהיר למנהלי המשא ומתן מטעם איראן, שגם אם לא תתגלה שום עדות לפעילות גרעינית במהלך ביקור הפקחים בפארצ'ין, לא תסכים סבא"א לסגור את תיק הגרעין, כיוון שלא ניתן להוציא מכלל אפשרות, שפעילות גרעינית צבאית התקיימה במתקנים אחרים. הדבר דומה לנהג, שהואשם בהריגתו או בפציעתו של הולך רגל בתאונת דרכים, ולאחר שהוכח בחקירה, שהוא אינו אשם, מחליט השופט להמשיך ולפקח עליו ואף למנוע ממנו את זכויותיו בטענה, שלא ניתן לשלול אפשרות, שבעתיד הוא יגרום למותו או לפציעתו של הולך רגל אחר.

ברור שמדינות המערב אינן מעוניינות לפתור את סוגיית הגרעין מול איראן. גם אם יקרה הדבר הבלתי-אפשרי ואיראן תסכים לדרישות סבא"א ותאפשר פיקוח כולל בכל מתקניה, לא תהיה סבא"א מוכנה לאשר סופית, שתוכנית הגרעין האיראנית נועדה לצרכי שלום עד להשלמת חיפושים וביקורות בכל שטח איראן, שיימשכו לפחות 200 שנה. גם לאחר מכן תוכל הסוכנות לטעון, שבמהלך 200 השנים שחלפו קיימה איראן פעילות צבאית במרכז מסוים, שבו כבר ביקרו הפקחים בעבר.

איראן לא הייתה מוכנה להיכנע לסחטנות מצד המערב אפילו בשנים הראשונות לאחר המהפכה האסלאמית כאשר הייתה מבודדת וחלשה וניצבה מול כלל המדינות והמעצמות ממזרח וממערב. ברור, לפיכך, שהיא לא תהיה מוכנה להיכנע בשעה שהיא נמצאת בשיא כוחה ואילו ארצות-הברית, ישראל ובעלות הברית באירופה ובאזור נמצאות בתהליך דעיכה. איראן אינה מייחסת כל חשיבות לסנקציות, לאיומים או להחלטות מועצת הנגידים של סבא"א ומועצת הביטחון של האו"ם ובוטחת בתבונה ובעוצמה של צוות המשא ומתן מטעמה. אם יתחוויר, שהמשא ומתן אינו עולה בקנה אחד עם האינטרסים של איראן, היא תפסיק אותו ללא כל ספק (כיהאן, 7 יוני 2012).

היומון סיאסתי-רוז (Siyasat-e Rooz) העריך, אף הוא, כי השיחות במוסקבה לא יוכלו להסתיים בהצלחה לנוכח המדיניות בה נוקטות מדינות המערב. במאמר מערכת, שפרסם היומון תחת הכותרת: "התחנה האחרונה מוסקבה", נכתב, כי ככל שקרבות השיחות במוסקבה, גוברת גם ההתלהמות המערבית נגד תוכנית הגרעין האיראנית. במקביל גוברים הלחצים על איראן לאפשר לפקחי סבא"א לבקר בכמה אתרים, ובהם פארצ'ין, אף על-פי שהפקחים כבר ביקרו בו ולא מצאו שום עדות לפעילות גרעינית חשודה.

היומון הגדיר את התעקשות המערב להשעות את העשרת האורניום ל-20% כדרישה בלתי-חוקית המנוגדת ל-NPT. דרישות המערב מועלות באופן חד-צדדי וללא כל נכונות לתמורה מצד המערב והן לא יובילו, לפיכך, לכל תוצאה חיובית והגיונית בשיחות הקרובות. סיאסתי-רוז גרס, כי אם המערב מבקש לפתור את חילוקי הדעות, שהוא עצמו יצר מול איראן, עליו לספק, לכל הפחות, ערבות כתובה באו"ם, שאם לא תימצא עדות לכך, שתוכנית הגרעין האיראנית מיועדת לצרכים צבאיים, הוא ישלם לאיראן פיצויים עבור הנזקים, שנגרמו לה במהלך השנים בעקבות ההאשמות שהופנו נגדה, ויבטל את כל הסנקציות שהוטלו עליה. המערב לא יסכים לעולם להצעה כזו, נכתב במאמר, כיוון שהוא אינו מעוניין כלל להגיע להסכמה ולהבנה עם איראן בנוגע לתוכניתה הגרעינית. היומון הזהיר, כי אם השיחות במוסקבה לא יובילו לתוצאה חיובית בשל התנהלות המערב, תראה איראן במוסקבה את "תחנת השיחות האחרונה" (סיאסתי-רוז, 9 יוני 2012).

שבועון משמרות המהפכה, צבחי-צאדק (Sobh-e Sadeq), טען, כי הנסיגה בעמדות המערב ביחס להסכמות, שהושגו בשיחות איסטנבול ובגדאד, מבטאת לחץ כבד, שהופעל על-ידי ישראל. מדינות המערב מעוניינות למנוע הישג מאיראן ולא לאפשר לרוסים לנצל את קיום סבב השיחות הקרוב במוסקבה לצורך קידום האינטרסים של איראן ולפגיעה במעמדן האזורי והעולמי של מדינות המערב.

השבועון גרס, עם זאת, כי לנשיא אובמה יש אינטרס בהצלחת שיחות הגרעין עם איראן, כיוון שהן מציבות בפניו הזדמנות לשיפור מעמדו הפוליטי במרוץ הצמוד בינו לבין יריבו הרפובליקני בבחירות לנשיאות ארצות-הברית. אובמה יכול לפעול למען האינטרסים שלו ולעורר בכך את זעמם של הציונים או לרצות את הציונים ולהיות מובס בבחירות. על איראן להמשיך ולבטא, לדעת צבחי-צאדק, עמדה נחושה במשא ומתן ולהבהיר למדינות המערב, שהיא אינה חוששת ממשחקו החדש של המערב, מחזרה לנקודת האפס, מהכשלת השיחות או מהחרפת הסנקציות (צבחי-צאדק, 11 יוני 2012).

האתר עצר-איראן (Asr-e Iran) דיווח, כי בטהראן קיימות כיום שתי הערכות שונות בנוגע להתנהלות המערב מול איראן. גישה אחת היא שהתנהלות המערב נועדה להבהיר לאיראן את הסכנה הטמונה בעימות צבאי והגישה השנייה היא שהמערב מנסה לארגן מחדש את "לוח המשחק", כיוון שהוא סבור שהתנאים השתנו לטובתו.

סירוב המערב לנהל שיחות מומחים עם איראן, הצהרתו של הרמטכ"ל בני גנץ לפיה צה"ל "סופר-מוכן" לתקיפה נגד איראן, הערכות העורף הישראלי למלחמה אפשרית מול איראן ואספקת צוללות מגרמניה לישראל נועדו להעביר מסר מאיים לאיראן. מתקפה צבאית נגד מתקני הגרעין מחייבת "אור ירוק" מצד מדינות המערב, ובעיקר ארצות-הברית, לישראל, והמערב מנסה, לפי אחת הגישות הרווחות באיראן, להבהיר לאיראן, שהאור כעת הוא בין צהוב לירוק. על-פי גישה זו יש להתייחס ברצינות לאפשרות למתקפה צבאית על אף הצהרות ראשי המערכת הביטחונית לשעבר בישראל, לפיהן ישראל אינה מעוניינת במתקפה כזו ולמרות שמחיריה הכבדים עבור ישראל ברורים.

גישה אחרת בטהראן סבורה, שמדינות המערב מנסות לפגוע באווירה לקראת השיחות במוסקבה במסגרת ארגון מחדש של "לוח המשחק" על השולחן. בבירות המערב קיימת, על-פי גישה זו, תחושה, שלנוכח ההתפתחויות האזוריות ושובו של ולדימיר פוטין לקרמלין יש לעצב מחדש את כללי המשחק. "עצרי-איראן" גרס, כי אם גישה זו אכן נכונה, הרי שלאיראן אין ברירה אלא להפעיל מחדש את שחקניה האזוריים. אין צורך לעשות זאת באופן גלוי, אך יש להבהיר למערב, שסידורו מחדש של "לוח המשחק" אינו עולה בהכרח בקנה אחד עם ציפיות המערב (עצרי-איראן, 7 יוני 2012).

בתוך כך הסתיים ביום שישי (8 יוני) ללא תוצאות מפגש בין נציגי הסוכנות הבינלאומית לאנרגיה אטומית (סבא"א) לנציגי איראן, שנועד לגבש תוכנית עבודה לפתרון הסוגיות הפתוחות בין הצדדים. שגריר איראן בסוכנות, עלי-אצער סלטאניה (Ali-Asghar Soltaniyeh), אמר, כי הצדדים הסכימו לערוך סבב שיחות נוסף, אך לא סיכמו על מועד ועל מקום. הוא העריך, כי בשיחות הבאות בין הצדדים ניתן יהיה להגיע לסיכום. אנשי סבא"א הגדירו את תוצאות הדיונים "מאכזבות" ואמרו, כי נראה, שאיראן נסוגה מההתחייבויות שנתנה במהלך פגישות קודמות בין הצדדים.

איראן לנוכח ההתפתחויות האזוריות והעולמיות: מבט שונה מטהראן

היומון הרפורמיסטי שרק (Shargh) קיים בשבוע שעבר ראיון מקיף וארוך עם ד"ר מחמוד סריע אלקלם (Mahmoud Sariolghalam). ד"ר סריע אלקלם הוא מרצה ליחסים בינלאומיים בבית הספר לכלכלה ולמדעי המדינה באוניברסיטת שהיד בהשתי (Shahid Beheshti) בטהראן. הוא בעל תואר שלישי ביחסים בינלאומיים מאוניברסיטת דרום-קליפורניה המתמחה בפוליטיקה בינלאומית של המזרח התיכון, במדיניות חוץ ובתרבות פוליטית באיראן. הוא גם משמש כיועץ במרכז למחקרים אסטרטגיים של המועצה לקביעת האינטרס של המשטר.

בראיון לשרק ביטא ד"ר סריע אלקלם גישה ביקורתית ומעניינת במיוחד בנוגע לתפישות הקיימות בקרב מקבלי ההחלטות באיראן בנוגע להתפתחויות האזוריות והעולמיות. תפישות אלה מתאפיינות, לדבריו, בחוסר מציאותיות ובאנכרוניזם ופוגעות ביכולתה של איראן להשפיע על ההתפתחויות בעולם בכלל ובמזרח התיכון הערבי, בפרט.

בראשית דבריו התייחס סריע אלקלם לכישלון איראן למלא תפקיד מרכזי בהתפתחויות, שהתחוללו בשנתיים האחרונות בעולם הערבי, וטען, כי תורכיה וערב הסעודית הן המנצחות המדיניות והכלכליות של התפתחויות אלה. חשיבותה של תורכיה נובעת, לדבריו, מיכולתה להציג מודל מיוחד שזוכה להערכה לא רק בקרב תושבי המזרח התיכון כי אם גם בקרב מדינות מתפתחות בעולם כולו. גם ערב הסעודית, שמדיניותה הייתה תלויה בעבר באופן מוחלט במדיניות ארצות-הברית, החלה בשנתיים האחרונות לנקוט ביוזמות מדיניות משלה בעיראק, באפגניסטאן, בסוריה ובצפון-אפריקה, אם כי היא מעדיפה לפעול מאחורי הקלעים ולא באופן פומבי כמו תורכיה. שתי המדינות הללו זוכות למעמד גובר בקרב המשטרים החדשים בעולם הערבי בזכות יכולתן לקדם את האינטרסים שלהן תוך שיתוף פעולה

עם המערכת הבינלאומית ועם כלל הקבוצות והזרמים באזור. הן פועלות על בסיס אינטרסים כלכליים ומנצלות את כלל ההזדמנויות הפוליטיות הניצבות בפניהן.

איראן, לעומתן, אינה פועלת במזרח התיכון באופן ראוי והיא אימצה גישה בלתי מציאותית כלפי שכנותיה הערביות. היא מתעלמת מן העובדה, שמדינות המפרץ הפרסי משתייכות מבחינה כלכלית, מסחרית וטכנולוגית למדינות המפותחות בעולם. גם אם בקרב אזרחי מדינות אלה קיימת הסתייגות פוליטית ביחס לממשלותיהם, הרי שמבחינה חברתית וכלכלית, רובם מרוצים ממצבם ונהנים מאיכות חיים גבוהה.

סריע אלקלם טען, כי מדיניות החוץ של איראן שגויה מבחינה זו שהיא מתנה את קשריה עם מדינות אחרות בנכונות להסכים עם כל עמדותיה. איראן מנתקת את קשריה עם כל קבוצה או מדינה, שאינה מוכנה לאמץ את עמדותיה הרשמיות. הדבר פוגע ביכולתה להשפיע על מדינות אלה, כיוון שהשפעה מבוססת על עוצמה ועוצמה מחייבת נוכחות במדינות השונות. איראן מנהלת מאבק מדיני במקום התנהלות מדינית. עשייה מדינית מחייבת נוכחות, השפעה וכינון קואליציות. סריע אלקלם הביא בתור דוגמא את החלטת איראן לנתק את קשריה עם מצרים. איראן ניתקה את קשריה עם מדינה חזקה ומשפיעה זו מסיבה אחת [הסכמי קמפ-דיוויד] וכתוצאה מכך איבדה את יכולתה להשפיע עליה. ההתבוננות האיראנית על מדינות האזור נעשית רק מזווית צבאית וביטחונית ואינה לוקחת בחשבון שיקולים מדעיים, טכנולוגיים, כלכליים, יצרניים ואומנותיים. כתוצאה מכך העוצמה המדינית באזור עוברת לערב הסעודית ואילו העוצמה הכלכלית והדיפלומטית עוברת לתורכיה.

בהמשך דבריו התייחס ד"ר סריע אלקלם לתפישת ההישענות העצמית, שבאה לידי ביטוי במדיניות איראן, ולאופן השגוי, לדעתו, שבו איראן מתייחסת לסדר העולמי הקיים. הוא ציין, שבעוד שהעולם כולו, ובכלל זה סין, הודו, קוריאה, ברזיל, תורכיה, ארגנטינה ומצרים, צועד ב-25-30 השנים האחרונות בכיוון של הגברת שיתוף הפעולה העולמי, איראן פוסעת בכיוון ההפוך של הישענות עצמית. מגמה זו מעודדת אומנם מחשבה וטכנולוגיה עצמיים, אך ללא קשרים בינלאומיים אף אדם, מוסד או סחורה אינם מסוגלים לזכות במעמד ראוי. מקבלי ההחלטות באיראן עדיין חושבים על העולם במונחים של מאבק נגד האימפריאליזם בשעה שהעוצמה בעולם כבר מחולקת והתוצר הלאומי הברזיל, למשל, גבוה מזה של בריטניה.

המודל האיראני המבוסס על הישענות עצמית אינו רצוי בעולם הערבי, בתורכיה, באפגניסטאן, בפקיסטאן או במדינות מרכז אסיה, כיוון שהוא אינו מאפשר ניהול כלכלי או פיתוח מדעי וטכנולוגי. כתוצאה מכך מדינות אלה מאמצים מודלים אחרים. גם במצרים ובתוניסיה, ואפילו בקרב תנועת האחים המוסלמים קיימים רבים השותפים למחשבה העולמית, דוברי שפות זרות, מקיימים קשרים בינלאומיים נרחבים ושותפים להשקפה מוסרית וחברתית דומה. איראן נהנית אומנם ממעמד היסטורי בעולם המוסלמי ורבים בקרב האסלאמיסטים רואים במהפכה האסלאמית אירוע חיובי מבחינה היסטורית, שהצליח להביא להפלת רודנות השאה. הם אינם משוכנעים, עם זאת, כיצד ניתן ללמוד ממה שמתרחש באיראן. השאלה החשובה ביותר, שהם שואלים את עצמם, היא מדוע איראן שנואה כל כך בעולם ומדוע

למרות עוצמתה ההיסטורית והפילוסופית ומשאביה הטבעיים והאנושיים היא לא הצליחה לפעול בדומה להודו. הודו הייתה מוכנה גם לאחר מאתיים שנות קולוניאליזם לשתף פעולה עם כל מדינות העולם מתוך ביטחון עצמי. היא לא ניתקה את קשריה אפילו עם בריטניה ואף כוננה עימה קשרים מדיניים, מסחריים, כלכליים ומדעיים נרחבים. השאלה הנשאלת היא מדוע קשריה של איראן עם העולם אינם דומים לקשריה של הודו והאם הדבר נובע מחולשתה.

ד"ר מחמוד סריע אלקלם, מתוך: www.siasatema.com

סריע אלקלם ציין, כי אפילו האסלאמיסטים בעולם הערבי אינם מבטאים כבר גישה אידיאליסטית. האזרחים, שהתקוממו בעולם הערבי, נשאו שלוש סיסמאות חשובות: "רווחה", "חירות" ו"כבוד אנושי". סיסמאות אלה אינן שונות מאלה, שנישאו בעבר על-ידי תנועות השמאל, שקראו למאבק באימפריאליזם ולכינון סדר עולמי חדש. הסיסמאות שלהם הן מציאותיות ולא אידיאליסטיות. כך היה במצרים ובתוניסיה וגם בעיראק חושבים רוב המדינאים השיעים באופן דומה ביחס להתפתחויות בעיראק ובעולם.

התפישה לפיה צריך להתעמת עם הסדר העולמי חלפה מן העולם. הדוגמא לכך היא ברית-המועצות, שהייתה בעלת משאבים, יכולות וכוח צבאי, אך קרסה כיוון שנהגה בהתאם לרעיונות, שהיו מנוגדים לטבע האנושי ולמציאות העולמית. הסדר ההגמוני האמריקאי כבר אינו שולט בעולם. בעוד שהמעמד הבינוני בארצות-הברית ובאירופה נחלש, המעמד הבינוני באסיה ובאמריקה הלטינית מתחזק. 35 מדינות ו-1,450 חברות משתפות ביניהן פעולה בייצור מטוסי "אייירבוס". העולם השתנה והוא כבר אינו מבוסס על מאבק עולמי. תפישה זו של מאבק בסדר העולמי הקיים כבר אינה מקובלת באינדונזיה, במלזיה, במצרים, בתוניסיה, בעיראק או באמריקה הלטינית. ברזיל, שבמשך 150 שנים נאבקה על מנת להשיג מעמד משמעותי בעולם, הגיעה בסופו של דבר למעמד זה והברזילאים עצמם מודים, שהם חבים את מעמדם לשיתוף הפעולה עם מדינות העולם. בשנת 2010 הפכו 22 בני-אדם בברזיל מדי יום למיליונרים בזכות שיתוף פעולה עם העולם ומעמדה של ברזיל טוב יותר מזה של איטליה וספרד.

סריע אלקלם טען, כי מדיניות החוץ של איראן נובעת מחשיבה אנכרוניסטית המבוססת על היכרות לקויה עם העולם. הרעיונות, שמבטאים הדיפלומטים האיראנים בחו"ל נחשבים רק במסדרונות משרד החוץ האיראני ולא בזירה הבינלאומית. רוב המנהלים באיראן אינם יודעים שפות זרות ואינם מקיימים קשרים עם העולם. רובם אינם קוראים ספרים אלא עלונים הכוללים במקרה הטוב תרגום קטעים נבחרים מספרים שונים. סריע אלקלם סבור, שמנהל איראני צריך לקרוא את ספרו של סמואל הנטינגטון מראשיתו ועד סופו ולא רק שתי פסקאות, שמישהו אחר סיכם עבורו. הוא ציין, כי מחשבתם של מדינאי הדור הראשון של המהפכה האסלאמית באיראן התעצבה במהלך "המלחמה הקרה" והושפעה ממציאות, שבה העולם היה דו-קוטבי, ומהמחשבה של השמאל האנטי-אימפריאליסטי. כיום העולם הוא שונה. היה עדיף אילו המרכזים למחקרים של משרד החוץ היו מרכזים אנשים הגונים הרחוקים מהפוליטיקה על מנת ליישם הבנה חדשה של העולם וכדי שהדיפלומטים האיראנים יוכלו לתמוך במחשבות חדשות ועדכניות יותר. כיום גם מי שרוצה להיות דתי, חייב לשתף פעולה עם העולם.

בהתייחסו לגישה האיראנית המדגישה את הצורך בכינון קשרים עם עמים על פני קשרים עם ממשלות טען ד"ר סריע אלקלם, כי גישה זו טובה לצורך נאומים בלבד. במדעי המדינה המבוססים על גישה ריאליסטית שיתוף פעולה משמעותי מחייב יצירת קשר עם מרכזי עוצמה. אפשר לשתף פעולה עם חברת "מיקרוסופט", עם בנק סיני או עם תעשיית הספנות הדרום-קוריאנית, אבל לא ניתן לטעון שהעדיפות היא לשתוף פעולה עם "עמים". מהם אותם "עמים"? האם מדובר באנשים היוצאים לרחובות? אנשים המוזמנים לוועידות הנערכות בטהראן? התארגנויות, זרמים, ארגונים או מרכזים?

אם איראן מעוניינת להשתלב במערכת המנהלת את העולם, היא חייבת לאמץ גישה ריאליסטית. סריע אלקלם הביא את סין כדוגמא. גם מנהיגי סין טוענים, שגישתם כלפי אירופה וארצות-הברית אינה חיובית, וגם הם ספגו מכות קשות מצד המערב. הם שמים, עם זאת, לנגד עיניהם את האינטרסים של סין ואינם מעוניינים ליישב את בעיותיהם עם המערב מתוך התבוננות היסטורית. הם יודעים, שעל מנת לפתור את בעיותיהם של 1.5 מיליארד סינים יש צורך ללמוד מן העולם. גם איראן צריכה ללמוד כיצד לשתף פעולה עם העולם. מספר המדינות, שאליהן יכול כיום אזרח אפגאני לנסוע ללא ויזה, גדול יותר ממספר המדינות שאליהן יכול אזרח איראני לנסוע באופן חופשי, ובממשלת אפגניסטאן קשה למצוא כיום אדם, שאינו שולט בשפה זרה.

סריע אלקלם התייחס לטענה המושמעת בעולם הערבי בנוגע לקיומו של "סהר השיעי" ולשאירתה של איראן לנצל את ההתפתחויות בעולם הערבי על מנת להרחיב את "הסהר השיעי". הוא דחה טענה זו וציין, כי היריבות באזור היא בבסיסה יריבות פוליטית גם אם היא עטופה, לעיתים, בכיסוי דתי. הוא ציין, כי טענת "הסהר השיעי" אינה רצינית. עיראק אינה מדינה שיעית הומוגנית וגם לבנון אינה כזו. על מנת שעיראק תצליח לבסס את המערכת הפנימית שלה, לכונן ביטחון ולהגיע ליציבות פוליטית וכלכלית, השיעים בעיראק צריכים להשיג עוצמה בעולם הערבי ולא באיראן. השיעים בעולם הערבי מכבדים אומנם את איראן כמדינה שיעית, שבה קיימים מרכזים דתיים ואנשי דת שיעים בכירים, אך מבחינה פוליטית וכלכלית הם מסתכלים על העולם וקרובים יותר לעולם הערבי. קבוצות מסוימות בלבנון ובעיראק משתפות אומנם פעולה עם איראן, אך לא ניתן לזהות זרם פוליטי אחד המשתרע מאיראן

לדרום-לבנון והטענה בנוגע לקיומו של "סהר שיעי" היא בעיקרה טענה תעמולתית המועלית על-ידי מדינות ערביות ומערביות, שמעוניינות לסכסך בין איראן לערבים.

תפישתה המדינית של איראן מונעת, לטענת סריע אלקלם, שיפור משמעותי בקשריה עם מדינות האזור. כל ניסיונותיהם של בכירים איראנים להפיג את המתחושות עם ערב הסעודית סביב שאלת בחרין נכשלו, כיוון שהסעודים אינם סבורים שקיימת אפשרות של ממש להגיע להסכמה עם איראן המתייחסת לסוגיות אזוריות רבות כמנופי הרתעה מול ארצות-הברית, שנועדו למנוע ממנה להתערב בענייניה הפנימיים. מדיניות איראן אינה מבוססת על שיקולים כלכליים וקשריה הכלכליים עם שכנותיה הערביות מוגבלים מאוד. אפילו ערב הסעודית, שהכנסותיה מנפט גבוהים פי כמה מאלה של איראן, הגיעה למסקנה, שהיא אינה יכולה לפעול לבדה ופועלת להידוק קשריה עם מדינות ערב ועם תורכיה.

בסיום דבריו התייחס סריע אלקלם ליחסי איראן עם ארצות-הברית ולשיחות הגרעין. הוא ציין, כי איראן חשובה עבור ארצות-הברית בשל חשיבותו של האסלאם הפוליטי וקרבתה לרוסיה. הוא ציין, כי בחודשים האחרונים שינה הממשל האמריקאי את תפישתו ביחס לאיראן בשל התקרבות מועד הבחירות לנשיאות. ממשל אובמה מבקש להציג את נושא הגרעין האיראני כנושא הנמצא בשליטה ובפיקוח מצד ארצות-הברית ולא לאפשר ליריבו הפוליטיים לנצל סוגיה זו. הממשל האמריקאי אינו מעוניין שסוגיית הגרעין תהפוך למשבר ואווירת המשא ומתן צפויה, להערכת סריע אלקלם, להימשך לפחות עד הבחירות לנשיאות ארצות-הברית. הוא העריך, עם זאת, כי שיחות מוסקבה לא יובילו להתפתחות משמעותית, כיוון שהאינטרס של איראן וארצות-הברית הוא להמשיך בשיחות באופן הדרגתי ולהסכים ליתורים הדדיים בשלבים (שרק, 6 יוני 2012).

בפעם השלישית מאז הרפורמה במדיניות הסובסידיות: עליה חדה במחירי הלחם

מחירי הלחם עלו בימים האחרונים בכמה ממחוזות איראן, ובהם גם בטהראן בשיעור חד של קרוב ל-30%. סגן מושל מחוז טהראן לענייני תכנון מסר, כי עליית המחירים אושרה על-ידי הממשלה בהתאם להמלצת משרדי החקלאות והתעשייה לנוכח העלייה במחירי החיטה המיובאת. הוא ציין, כי לאחר מימושו הצפוי של השלב השני ברפורמה במדיניות הסובסידיות צפויה עליה נוספת במחירי הלחם (www.yjc.ir, 10 יוני). זוהי הפעם השלישית מאז החל יישום תוכנית הרפורמה בסובסידיות לפני כשנה וחצי, שמחירי הלחם עולים בשיעור חד. הפרשן הכלכלי מהדי תקוי (Mehdi Taqavi) אמר השבוע, כי עליית מחירי הלחם ב-30% מפחיתה את יכולת הקניה של משפחות הפועלים ב-15% (עצרי-איראן, 11 יוני 2012).

העלייה החדה עוררה תגובות חריפות בקרב מבקרי הממשלה במג'לס ובתקשורת. כמה חברי מג'לס פנו לנשיאות המג'לס בבקשה לזמן דיון דחוף בנוגע לעליית מחירי הלחם בהשתתפות שר הכלכלה. נאדר קאזי-פור (Nader Qazipour), נציג ארומיה (Orumiyeh) במג'לס, האשים את הממשלה, כי היא מעוניינת, שהפועלים העניים והנזקקים יספגו את מחירי נסיעותיהם של שרי הממשלה לחו"ל לצורך

יבוא חיטה. הוא ציין, כי אילו הממשלה הייתה מעבירה את סכומי הכסף, שהיא משקיעה ביבוא חיטה, לחקלאים המקומיים, רוב הבעיות היו נפתרות. חבר המג'לס טען, כי מחיר החיטה המקומית עלה רק ב-6% ואין, לפיכך, כל הצדקה לעליית מחירי הלחם בשיעור חד של 30% (אילנ"א, 10 יוני 2012).

חבר המג'לס עלי-רזא מחג'וב (Ali-Reza Mahjoub) טען, כי הממשלה לא עמדה בהתחייבותה להעלות את שיעור הקצבאות לאזרחים בגין עליית מחירי הלחם וכי הדבר מאיים על ארוחתם של 15 מיליון אזרחים. הלחם מהווה את מזונם העיקרי של הפועלים, החקלאים והשכבות החלשות, אמר מחג'וב, ולא ברור, איפוא, באיזו חוצפה אדישים בכירי הממשלה לנוכח עליית מחירי הלחם. הוא תהה, האם שרי הממשלה יודעים משהו על רעב והאם העניים צריכים לאכול מעתה לחם יבש או מזון, שנזרק על-ידי העשירים (אילנ"א, 10 יוני 2012).

היומון ג'מהורי-י אסלאמי (Jomhuri-ye Eslami) מתח, אף הוא, ביקורת חריפה על הממשלה בגין עליית מחירי הלחם ותהה, כיצד סגנו הראשון של הנשיא, מחמד-רזא רחימי (Mohammad-Reza Rahimi), מצא לנכון להכריז במקביל לעליית מחירי הלחם, שמצבם הכלכלי של אזרחי איראן הוא טוב. במאמר מערכת, שפרסם היומון, נכתב, כי השאלה הבסיסית היא האם אכן צודק רחימי או שמא הנתונים הרשמיים, שפרסם הבנק המרכזי בימים האחרונים בנוגע לעליות המחירים החדות של המוצרים הבסיסיים, הם הנכונים. דברי רחימי היו אולי מתקבלים על הדעת אילו משכורות הפועלים היו עולות בשיעור דומה לשיעור עליית המחירים, אך מאחר שהמשכורות כמעט ולא עלו כלל, כיצד ניתן לטעון, שמצבם הכלכלי של האזרחים הוא טוב? האם בכירי הממשלה יודעים, שאזרחים רבים אינם מסוגלים לקנות קילו בשר במשך חודשים? האם הם מודעים לכך, שבבתים רבים בהם מתגוררות השכבות החלשות לא עולה עוף על שולחן האוכל? אם הם מודעים לכך, כיצד הם טוענים שהמצב הכלכלי טוב ואם הם אינם מודעים לכך, כיצד הם נשארים בתפקידם, בשעה שאחריותם המרכזית היא להיות מודעים למצבם הכלכלי של האזרחים?

היומון ציין, כי מאז תחילת הרפורמה בסובסידיות עלו מחירי הלחם ב-600%. מחירי יתר מוצרי הצריכה עלו, אף הם, באופן משמעותי על-פי נתוני הבנק המרכזי. על הממשלה לדעת, כי עליות המחירים אינן משפיעות לרעה רק על תזונתן של השכבות החלשות. לאינפלציה יש השפעות חברתיות ותרבותיות מסוכנות וחשובות אף יותר, ובהן: עליית האבטלה, עליית שיעור הגירושין, התרחבות השחיתות והמשבר המוסרי. תופעות אלה נובעות באופן ישיר מהתייקרות המחירים והן מאיימות על זהותה של החברה האסלאמית.

אלה הטוענים, שעליות המחירים נובעות מיישום הרפורמה ההכרחית במדיניות הסובסידיות, צריכים לדעת, שהבעיה אינה קשורה לעצם מימוש הרפורמה אלא לאופן מימושה הבלתי נכון. זאת ועוד, אם חוק הרפורמה אינו עולה בקנה אחד עם האינטרסים של הציבור, הרי שיש צורך לבחון אותו מחדש ולהכניס בו תיקונים כדי להסיר ממנו את השלכותיו השליליות.

הבעיה המרכזית, סיכסוך ג'מהורי-אסלאמי, היא שהפוליטיקאים אינם מודעים למצבן של השכבות החלשות ולפער החמור בין אלה המעורבים בפרשות מעילה בסכומים של מיליארדי תומאן, בפרשות שוחד ובשחיתות לבין אלה, שהולכים לישון כשהם רעבים ומחפשים אוכל בפחי הזבל על מנת להישאר בחיים (ג'מהורי-אסלאמי, 11 יוני 2012).

עוצמתה של שמועה: מאות אלפי איראנים צפו בירח בציפייה לפרסומת חברת פפסי קולה

מאות אלפי איראנים צפו בשבוע שעבר במשך דקות ארוכות בירח בעקבות שמועה לפיה בכוננת חברת פפסי קולה להקרין את הלוגו הרשמי שלה על גבי הירח באמצעות לייזרים רבי עוצמה. השמועה הופצה ברשתות החברתיות ובמספר אתרי אינטרנט במקביל לדיווחים על מעבר נוגה על גבי השמש, שהתרחש ב-6 ביוני.

העיתונאי והבלוגר פרורתיש רזואניה (Farvartish Rezvanieh) כתב ב-6 ביוני בבלוג האישי שלו, כי נדהם מכמות שיחות הטלפון וההודעות, שקיבל בימים האחרונים בעניין הקרנת הלוגו של חברת פפסי על פני הירח. הוא ציין, כי חלק מאלה שפנו אליו ייחסו לו את הפצת השמועה, ואחרים ביקשו ממנו לעדכן את הציבור שמדובר רק בשמועה גם אם הוא לא היה מעורב בהפצתה, כיוון ש"אנשים צריכים לעבוד". הבלוגר הדגיש, כי לא היה לו כל חלק בהפצת השמועה, ציין, כי לא ברור לו כיצד ניתן לצפות בלוגו של חברה כזו או אחרת על פני הירח וקרא לאזרחים להישאר בבתייהם ולהמשיך בחייהם (<http://farvartish.wordpress.com>, 6 יוני 2012).

ב-5 ביוני הופיע דיווח בנושא גם באתר סוכנות הידיעות איסנ"א. סוכנות הידיעות דיווחה, כי הלוגו צפוי להופיע בשעה 23:30 על-פי שעון איראן ויהיה ניתן לצפות בו מאיראן וממקומות נוספים במזרח התיכון למשך 15 דקות. איסנ"א לא הסתפקה בדיווח עצמו אלא אף הביאה את תגובותיהם של מומחים מהאקדמיה לאירוע הצפוי.

ד"ר מחמד כרמי (Mohammad Karami), מרצה בחוגים ליחסי ציבור ולפרסום באוניברסיטה המדעית בעיר כרמאנשאה (Kermanshah), אמר בראיון לאיסנ"א, כי מדובר באירוע חסר תקדים, שמכניס את עולם הפרסום לשלב חדש, וכי מדובר במהלך פרסומי, שנועד לסייע לפפסי קולה במאבקה המסחרי מול חברת קוקה קולה. הוא העריך, כי הצבת הלוגו של החברה האמריקאית על הירח תשפיע מאוד על מכירת מוצרי החברה וכי עוד בטרם התרחש האירוע הוצבו תמונות פוטושופ של לוגו החברה על פני הירח באתרי אינטרנט רבים. הוא הביע, עם זאת, הסתייגות מהשימוש הצפוי של חברה מסחרית בירח לצרכי פרסום ואמר, כי הירח נתפס בתרבויות רבות כסמל ליופי ולשלום ולא ראוי, שהירח ששייך לכל תושבי כדור הארץ, ישמש לצרכיהן של חברות מסחריות. הוא הביע חשש, כי התפתחות הטכנולוגיה תאפשר בעתיד למלא את השמיים בפרסומות של חברות גדולות (איסנ"א, 5 יוני 2012).

ב-6 ביוני דיווח אתר החדשות אנתח'אב (Entekhab) בפליאה על מאות אלפי האזרחים, שהאמינו לשמועה הבלתי-מבוססת וצפו בירח במשך שעות ארוכות בהמתנה להקרנת הלוגו של פפסי קולה. האתר דיווח, כי אזרחים רבים המשיכו לצפות בשמיים גם לאחר שהשעה 23:30 כבר חלפה וחלקם אף טענו, כי בשל הפרשי הזמנים בין איראן למדינות המערב, ייתכן כי הלוגו יופיע בשעה מאוחרת יותר.

האתר הביע תדהמה מהאופן שבו איראנים כה רבים האמינו לשמועה וטען, כי אין זו הפעם הראשונה שאיראנים רבים מאמינים לשמועות בלתי-מבוססות. הדבר מצביע, לטענת אנתח'אב, על פתיותם הרבה של האיראנים ועל נטייתם להאמין לידיעות בלתי-מבוססות. נטייה זו קיימת מזה זמן רב בקרב האיראנים והיא התגברה אף יותר לאחר הופעת הטכנולוגיה. האתר קרא לשלטונות לבדוק, מי עמד מאחורי הפצת השמועה השקרית הזו (אנתח'אב, 6 יוני 2012).

ב-6 ביוני הוסר הדיווח המקורי בנוגע לאירוע הצפוי מאתר איסנ"א ותוך זמן קצר הציבה סוכנות הידיעות במקומו דיווח חדש בנוגע להדים הרבים, שעוררה השמועה. יומיים בלבד לאחר שאיסנ"א ראינה חוקר

שסיפק פרשנות ל"אירוע" הצפוי על פני הירח, ראינה הסוכנות שני חוקרים אחרים, שהביעו צער על נטייתם של איראנים רבים להאמין לשמועות בלתי מבוססות. חוקר מדעי החלל, שהראם יזדאן-פנאה (Shahram Yazdanpahan), הביע צער על כך, שאזרחים רבים מעדיפים להאמין לשמועות לא-מדעיות ולמידע, שהם מקבלים בערוצים בלתי-רשמיים, כגון: מסרונים ודוא"ל. הוא ציין, כי אפילו משכילים אינם חסינים מפני תופעה זו הנובעת, לדבריו, מסיבות תרבותיות.

ד"ר מהדי זארע (Mehdi Zare), סגן המכון הבינלאומי להנדסת רעידות אדמה וליסימולוגיה בטהראן, אמר, כי עצוב הדבר ש-999 שנים לאחר גילויי האסטרונומיים החדשניים של המדען האיראני, אבן-סינא, איראנים כה רבים מאמינים לשמועות פסבדו-מדעיות שכאלה. הוא ציין, כי הבערות המדעית היא שמחזקת את הבסיס לאמונה בשמועות כאלה וכי כל אדם בעל הבנה מדעית בסיסית היה צריך להבין, שלא ניתן להציג את הלוגו של חברה כלשהי על גבי הירח (איסנ"א, 7 יוני 2012).

יצוין, כי אין זו הפעם הראשונה שבה שמועות הקשורות בירח מעוררות עניין רב באיראן. בסוף נובמבר 1978, ערב חזרתו של מנהיג המהפכה האסלאמית, איתאללה ח'ומייני, לאיראן לאחר 14 שנות גלות, נפוצה באיראן שמועה, כי פניו של איש הדת הבכיר צפויות להיראות על פני הירח. אזרחים רבים התאספו בהתלהבות על גבי הגגות כדי לצפות בתופעה. אף על-פי שהשמועה הוכחשה, אזרחים רבים דיווחו, כי אכן ראו את דמותו של מנהיג המהפכה על פני הירח.

תמונות השבוע: בית קפה ראשון לנשים בטהראן

